

Valtioneuvoston selvitys eduskunnalle ehdotuksesta asetukseksi muuttaa neuvoston asetuksen (EU) 2022/2578 kaasun markkinakorjausmekanismista (kaasun hintakatto) voimassaoloa

Kokous

-

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komissio antoi 28.11.2023 ehdotuksen neuvoston asetukseksi kaasun markkinakorjausmekanismiin (EU) 2022/2578 jatkamisesta vuodelle (COM (2023) 761 final).

Ehdotuksesta on tarkoitus keskustella Coreper I -kokouksessa 15.12.2023. Ehdotuksesta on tarkoitus saavuttaa poliittinen yhteisymmärrys energianeuvoston kokouksessa 19.12.2023. Koska asetusehdotus on annettu SEUT 122 artiklan nojalla, Euroopan parlamentti ei käsittele asiaa.

Venäjän hyökkäyssodan vuoksi EU:ssa annettiin vuonna 2022 runsaasti uusia toimenpiteehdotuksia ja uutta lainsäädäntöä kaasun ja sähkön toimitusvarmuuden ja hintavaikutusten vuoksi. Komissio antoi 22.11.2022 ehdotuksen neuvoston asetukseksi markkinoiden korjausmekanismiin perustamiseksi kansalaisten ja talouden suojaamiseksi kohtuuttoman korkeilta kaasun hinnoilta (COM (2022) 668 final, U-kirjelmä U 112/2022 vp). Neuvoston asetus (EU) 2022/2578 markkinakorjausmekanismiin perustamisesta unionin kansalaisten ja talouden suojelemiseksi liian korkeilta hinnoilta (jäljempänä "asetus kaasun markkinakorjausmekanismista") annettiin 22.12.2023.

Suomen kanta

Suomi voi hyväksyä ehdotetut muutokset asetukseen kaasun markkinakorjausmekanismista. Muutos koskee alun perin talvikaudeksi 2022-2023 annetun asetuksen voimassaolon jatkamista 12 kuukaudella 31.1.2025 asti. Vaikka markkinakorjausmekanismia ei kuluneen vuoden aikana ole aktivoitu, on se hyvä lisätoimi varautumisessa seuraavaan talvikauteen tässä poikkeuksellisessa kaasumarkkina- ja toimitusvarmuustilanteessa.

Pääasiallinen sisältö

Komissio ehdottaa 28.11.2023 antamassaan asetusehdotuksessa (COM (2023) 761 final) kaasun markkinakorjausmekanismista annetun asetuksen soveltamisen jatkamista 12 kuukaudella 31.1.2025 asti.

Komissio antoi alkuperäisen ehdotuksensa 22.11.2022 neuvoston asetukseksi markkinoiden korjausmekanismien perustamisesta kansalaisten ja talouden suojaamiseksi kohtuuttoman korkeilta kaasun hinnoilta ja asetus on tällä hetkellä voimassa 31.1.2024 asti. Alkuperäinen asetusehdotus pohjautuu 18.10.2022 annettuun asetusehdotukseen sisältyneeseen markkinakorjausmekanismiin (komission ehdotus neuvoston asetukseksi solidaarisuuden edistämiseksi koordinoituilla kaasun hankinnoilla, kaasun rajat ylittävissä vaihdannassa sekä luotettavilla hintaindeksillä (ns. kaasun solidaarisuus-asetus), COM (2022) 549 final, 23 ja 24 artiklat).

Komissio perustelee asetuksen voimassaolon jatkamisen tarpeen sillä, että kaasun toimitusvarmuustilanne on edelleen epävarma tulevalla talvikaudella. Venäjän aiheuttama kaasukriisi vaikutti merkittävästi kaasun hintatasoon EU:ssa. Vaikka hinnat olivat viimeksi kuluneen vuosikymmenen aikana vaihdelleet 5-35€/MWh välillä ja olivat keskimäärin noin 20€/MWh, kaasun hinnat nousivat yli 300€/MWh elokuussa 2022. Kriisin huipun jälkeen hinnat ovat laskeneet merkittävästi ja vaihtelivat 40-50€/MWh alkusyksyllä 2023. Ne ovat kuitenkin edelleen yli kaksi kertaa suuremmat kuin ennen kriisiä.

Äärimmäiset hintapiikit ovat erittäin vahingollisia Euroopan taloudelle. Monet EU:n talouden alat pk-yrityksistä suurteollisuuteen, erityisesti kaasuintensitiivinen teollisuus, kuten keramiikka, lasi, lannoitteet, sellu sekä paperi ja kemikaalit, käyttävät laajasti kaasua. Lisäksi korkeilla hinnoilla on heijastusvaikutuksia sähkön hintoihin ja ne kiihdyttävät osaltaan yleistä inflaatiota.

Alkuperäisessä asetuksessa markkinoiden korjausmekanismilla pyritään viimesijaisena keinona rajoittamaan äärimmäisiä maakaasun hintoja. Koska tämä hollantilaisen kaasu-pörssin TTF-hinta on käytössä viitehintana ja suojauksen pohjana kaasun hankintasopimuksissa Euroopan laajuisesti, komissio katsoo sen hinnan rajoittamisella olevan vaikutusta maakaasun hintaan koko Euroopassa. Mekanismilla pyritään rajoittamaan sellaisia äärimmäisiä hintapiikkejä, jotka eivät vastaa hintakehitystä muissa unionin alueen kauppapaikoissa.

Komissio voi ehdottaa neuvostolle asetuksen voimassaolon jatkamista 31.1.2025 asti.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Komissio ehdottaa neuvoston asetuksen oikeusperustaksi SEUT 122(1) artiklaa. Sen mukaan neuvosto voi komission ehdotuksesta päättää jäsenvaltioiden välisen yhteisvastuun hengessä taloudellisen tilanteen kannalta aiheellisista toimenpiteistä erityisesti, jos ilmenee suuria vaikeuksia tiettyjen tuotteiden saatavuudessa, ennen kaikkea energia-alalla, sanotun kuitenkin rajoittamatta muiden perussopimuksissa määrättyjen menetelyjen soveltamista.

Neuvoston päätös tehdään määräenemmistöllä. Euroopan parlamentti ei osallistu SEUT 122 artiklan mukaiseen päätöksentekomenettelyyn.

Valtioneuvosto pitää ehdotettua oikeusperustaa asianmukaisena. Myös ehdotuksella muutettavaksi esitettävä neuvoston asetus (EU) 2022/2578 on annettu samalla oikeusperustalla.

Suhteellisuus- ja toissijaisuusperiaate

Komissio katsoo, että ehdotus on toissijaisuusperiaatteen mukainen. Komissio katsoo, että koska kaasu - ja rahoitusmarkkinat ovat yhdentyneet, unionin tason toimet ovat tehokkain tapa ratkaista unionin laajuisia hintahuippuja koskeva ongelma.

Komissio katsoo, että ehdotus on suhteellisuusperiaatteen mukainen. Komission mukaan tarjousrajat ovat kaupankäynnin kohteena olevilla markkinoilla yleinen piirre pyrittäessä ratkaisemaan hinnanmuodostusmekanismeihin liittyviä ongelmia, jotka voivat aiheuttaa haitallisia vaikutuksia kuluttajille. Tällainen mekanismi on olemassa esimerkiksi EU:n sähkömarkkinoilla (ks. esim. asetuksen (EU) 2019/943 10 artikla), ja sitä voidaan käyttää myös unionin ulkopuolisilla markkinoilla, kuten Yhdysvalloissa.

Mekanismin tarkoituksena ei myöskään ole puuttua kysynnän ja tarjonnan normaaliin vuorovaikutukseen eikä "rajoittaa" tavanomaista hinnoittelua. Se voidaan käynnistää vain hyvin poikkeuksellisissa olosuhteissa, jos hinnankorotukset TTF:ssä eivät liity kansainvälisten hintojen kehitykseen, mikä asettaa hetkellisesti kyseenalaiseksi sen soveltuvuuden viitehintana. Markkinoiden korjausmekanismeja sovelletaan ainoastaan poikkeuksellisissa olosuhteissa tiukasti rajoitetun ajan.

Tarjousraja poistetaan välittömästi käytöstä, kun poikkeukselliset olosuhteet lakkaavat olemasta voimassa. Lisäksi markkinoiden korjausmekanismiin liittyy kattava joukko suoja-toimia, joiden avulla mekanismi voidaan keskeyttää, jos ilmenee tahattomia markkinahäiriöitä, jotka vaikuttavat kielteisesti toimitusvarmuuteen ja EU:n sisäisiin virtoihin sekä johdannaismarkkinoiden moitteettomaan toimintaan.

Komissio katsookin, että markkinoiden korjausmekanismi ei näin ollen ylitä sitä, mikä on tarpeen tavoitellun poliittisen päämäärän saavuttamiseksi, ja se on oikeasuhteinen poikkeuksellisen korkeiden kaasunhintojen vaikutusten lieventämistä koskevan tavoitteen saavuttamiseksi. Voimassaolon jatkaminen yhdellä vuodella on tarpeen, koska energiahuollon vakavat vaikeudet ovat jatkuvia ja niistä aiheutuu hintariskejä ja toimitusvarmuuden kohdistuvia riskejä, joiden odotetaan jatkuvan ainakin koko vuoden 2024 ajan, koska markkinaolosuhteiden odotetaan muuttuvan rakenteellisemmin vasta vuoden 2025 aikana.

Valtioneuvosto katsoo, että komission perustelut toissijaisuusperiaatteen osalta ovat hyväksyttävät ja ehdotusta voidaan pitää suhteellisuus- ja toissijaisuusperiaatteiden mukaisena.

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

Energia- ja EURATOM –jaosto 7.-8.12.2023 (kirjallinen menettely)

Eduskuntakäsittely

E 153/2022 vpU
112/2022 vp

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n 22 kohdan mukaan maakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat elinkeinotoimintaa. Ehdotuksen katsotaan siten kuuluvan maakunnan lainsäädäntövaltaan. Ahvenanmaalla ei kuitenkaan ole maakaasuverkkoa tai LNG-terminaalia, joten asetusehdotuksella ei ole käytännön merkitystä Ahvenanmaan kannalta.

Taloudelliset vaikutukset

Ehdotuksella ei arvioida olevan merkittäviä taloudellisia vaikutuksia.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

Komission ehdotus neuvoston asetukseksi COM (2023) 761 final

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Neuvotteleva virkamies Maria Kekki, TEM, 02950 47108

VAHVA-tunnus

EU/144/2023

Liitteet -

Viite -